

Nr 112.

Av herr **Bergman**, om åvägabringande av utredning i syfte att något högre läroverk måtte förläggas på landet och anordnas efter visst ändrat system.

Vårt undervisningsväsende står inför stora nydaningsuppgifter. Genom ett nyligen taget regeringsinitiativ har den gamla reformtanken folkskolan som gemensam bottenkola tagit ett nytt och löftesrikt steg mot sitt realiserande. Men skall vägen i verkligheten och ej blott på papperet öppnas för folkets barn till delaktighet i den högre bildningen, måste framför allt ekonomiska möjligheter därtill beredas. Det är ett verkligt statsintresse, att de mest betydande begåvningarna få komma fram, i vilken samhällsklass de än framträda. Sistlidna lagtima riksdag tog ett första steg i denna riktning genom att bevilja ett motionsvis begärt anslag av 100,000 kronor till studielån för obemedlade. Just nu tillkännagives för första gången, huru dessa lån kunna sökas. Detta är gott och väl. Härigenom få visserligen några nya obemedlade och för studier begåvade elever så att säga på kredit tillträde till den högre undervisningen, men de få även del av alla det nuvarande skolväsendets olägenheter.

En av dessa olägenheter är den för uppväxande ungdom föga nyttiga instängdheten i städernas stenöknar och överhuvud det av nuvarande skolsystem framtvingna stillasittande levnadssättet, som grundlägger framtida ohälsa och föga uppodlar förmågan av det praktiska initiativ, som är en viktig förutsättning för framgång i livet. Vårt nuvarande skolsystem är väl i stånd att dana passiva skriv- och räknebiträden, ja även passabla byråkrater, men icke det slags praktiska och företagsamma människor som vår tid och icke minst vårt land i så hög grad behöver.

I England har man — med det praktiska sinne som utmärker den anglosachsiska rasen — länge haft en mängd högre skolor — som ju där till stor del äro privatskolor — förlagda på landet, helt eller partiellt före-

nade med internat under lärares ledning. På detta sätt komma lärare och lärjungar varandra vida närmare än vid den kyliga konfrontationen mellan katederns diktator och skolbänkarnas passiva publik. Och därtill kommer det friska livet på landet samt den kroppsliga träning i praktiskt arbete och fysisk idrott, som spelar så stor roll i den engelska ungdomens uppfostran. Överhuvud taget ha engelsmännen vida mer än vi tagit sikte på det uppfostrande elementet samt den fysiska utbildningen och ej blott på det rent intellektuella kunskapsmättet.

I Sverige har detta engelska system då och då på enskilt initiativ försökts. Man kan erinra om den s. k. Hallska skolan i mitten av förra århundradet. På 1880- och 1890-talet umgingos några unga män, tyvärr utan resurser och utan inflytande, med tanken att skapa en högre uppfostrings- och undervisningsanstalt på det ödestående Leckö slott, som med vissa mindre reparationer icke torde varit olämpligt för sådant ändamål. Det finns säkerligen åtskilliga staten tillhöriga byggnader, som skulle kunna tänkas användbara för dylika uppgifter. Under de bägge senaste decennierna har ett privat läroverk av ovannämnda typ och efter direkt engelsk förebild med stigande framgång varit i verksamhet vid det i östra Värmland belägna Lundsberg.

Vad jag nu hade tänkt mig, vore en utredning, huruvida icke vid den nydaning av vårt högre skolväsen, som förestår, åtminstone ett statsläroverk kunde förläggas på landet och försöksvis anordnas efter ett slags Lundsbergssystem. Huvudfelet med Lundsbergsskolan är att den måst bli en skola blott för rika föräldrars söner. Ett sådant läroverk som i detta förslag åsyftas borde ordnas som en verklig elitskola, där lärjungematerialets kvalitet vore det bestämmande, icke den ekonomiska ställningen. Det borde snarare bereda rum i främsta rummet för obemedlade elever, som på grund av ovanligt framstående anlag finge åtnjuta statshjälp för hela sin utbildning, men därjämte stå öppet för betalande lärjungar av samma höga kvalitet i avseende på studieanlag. Jag är övertygad att sökningen till en sådan anstalt även från de självbetalandes sida skulle bli mycket stor och tillåta ett det bästa urval.

Med avseende på vad här anförts tillåter jag mig alltså vördsammast hemställa,

att riksdagen ville för sin del hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning angående önskvärdheten och möjligheten att vid förestående omdaning av vårt undervisningsväsen något högre läroverk kunde förläggas på landet och anordnas efter det i England

av en mängd högt ansedda skolor praktiserade system, som här ovan antytts, ävensom att ett sådant läroverk finge karaktären av elitskola med företräde för av staten understödda obemedlade lärjungar med ovanligt framstående studieanlag men med tillträde även för betalande elever under förutsättning av samma kvalitet med avseende på studiebegåvningen.

Stockholm den 30 januari 1919.

J. Bergman.

I motionens syfte instämmer

Mauritz Hellberg.

